

Hoe deden ze dat?

6500 kilometer vol ontberingen

Is het mogelijk een voet-tocht van 6500 kilometer door de Siberische taiga, Chinese Gobiwoestijn én de Himalaya te overleven? Volgens Slawomir Rawicz wel.

In 1941 ontsnapte een groep van zeven gevangenen uit een werkkamp in Siberië. Het was hartje winter, stervenskoud en er was een sneeuwstorm gaande. Een 'gelukje', want daardoor zouden de bewakers niet op zoek gaan. De gevangenen hadden nauwelijks eten bij zich, droegen gevangenis-kleding en van een standaard kampeeruitrusting was natuurlijk geen sprake. Ze waren zwaar ondervoed en oververmoeid. Hun gemeenschappelijke doel was Rusland verlaten. Het land dat ze gevangen had gezet om soms onnavolgbare redenen (veel van de gevangenen van de Goelag werden gezien als 'vijand van de

staat') en in dat onherbergzame gebied, dat een gevangenis op zich is.

Op naar het meer!

Gelukkig had Slawomir Rawicz, een Poolse gevangene en de auteur van het boek *The Long Walk* (in het Nederlands vertaald als: Barre vlucht; een helse tocht naar de vrijheid) een wereldkaart gezien. Ze moesten eerst naar het Baidkalmeer, wist hij. Ten zuiden daarvan lag een treinspoor, was je daar voorbij dan naderde je Mongolië. Op naar het meer dus!

Rawicz, die in Polen was opgegroeid in de bossen, kon jagen en vissen, wist goed wat wel en niet eetbaar was en maakte met gemak een vuurtje. Na een helse tocht belandde de groep wonderwel - en inmiddels aangevuld met een Poolse meisje dat gevlucht was van haar kolchoz (een collectieve boerderij, red.) - aan de Mongoolse grens. Om daar te ontdekken dat ook Mongolië in de ban is van het communisme en dikke vriendjes is met Stalin, de dictator waarvoor de groep nu juist op de vlucht is...

Heel groot en droog

Er zit niks anders op: de groep moet verder trekken. India is het nieuwe doel. In India zijn de Britten de baas, en die zijn vast bereid om de groep, die bestaat uit enkele Poolse soldaten, een Letse landeigenaar, een Litouwse architect, een Amerikaanse metro-ingenieur en dus dat Poolse meisje, onderdak te bieden.

Maar om India te bereiken moeten ze dwars door de meedogenloze Gobiwoestijn trekken... 'Heel groot en droog', schijnt 'gobi' te betekenen in het Mongools, en daarmee is alles wel gezegd. Na de ontberingen in de barre koude van Siberië, volgt nu een nog moeilijker tijd. Er is niets te eten en vooral ook niets te drinken in de woestijn, en nergens een schaduwrijk plekje. Maar ook deze tocht blijken ze, op twee man na dan, die in de woestijn het loodje leggen, grotendeels te overleven. En dan staan ze voor het majestueuze Himalayagebergte.

Echt gebeurd?

Het moge inmiddels duidelijk zijn: ook dit deel van de tocht (honger, dorst, kou en hoogteziekte, om maar enkele ontberingen bij naam te noemen) hebben de gevangenen op wonderbaarlijke wijze doorstaan. En in de winter van 1942 was het eindelijk zover: na elf maanden trekken bereikten vier van de zeven het vrije India!

Echt gebeurd, volgens Slawomir Rawicz, die na deze avonturen weer het leger inging en uiteindelijk in Engeland woonde, trouwde, werkte en dus zijn verhaal optekende. Zijn heldenepos roept veel bewondering op, en terecht. Want hoe kan het dat een groep mensen deze extreme omstandigheden kon trotseren, 6500 kilometer lang? Hoe hebben ze de ontberingen van de taiga, de woestijn én het hooggebergte doorstaan? Zonder water- en voedselvoorraden, medicijnen, warme kleding en stevig schoeisel? Hoe vonden ze de weg zonder kaart? Hoe deden ze dat toch? En met het stellen van die vragen kom je al snel akelig dicht bij ongelooft. Is het wel echt gebeurd?

(Het helpt de zaak ook niet dat de mannen zelden een paar yeti's te hebben gezien...)

Eigenlijk is daar helemaal geen bewijs voor - en vele mensen hebben er onderzoek naar gedaan. Er zijn mensen die zeggen dat Slawomir Rawicz niet degene is die de lange mars maakte, maar een andere Poolse gevangene, genaamd Witold Gliniski. Maar ook daar is geen bewijs voor. En hoe zit het met de andere overlevenden, zoals de Amerikaan? Niemand die weet wie het is en wat er van hem geworden is.

Is het mogelijk?

De vraag is dan vooral: kunnen mensen überhaupt deze ontberingen doorstaan? Volgens de Franse avonturier Cyril Delafosse-Guiraumand wel. Hij las het boek en ging zelf op pad. Hij had weliswaar wat voedsel bij zich en ongetwijfeld een goed paar schoenen aan zijn voeten - en hij hoefde zich niet te verbergen voor mensen, maar toch. Zijn gouden tip? Start langzaam en in goede gezondheid. Ook een luxe die de ontsnapte gevangenen niet hadden!

Naast het wapenfeit van Delafosse-Guiraumand zijn er nog meer getuigenissen die de mogelijkheid van z'n reis toch aannemelijk maken. Talloze andere gevangenen hebben gezegd ontsnapt te zijn uit de hel van Siberië en hun vrijheid tegemoet te hebben gelopen. Naar Iran en Iraq, naar Polen en Palestina. Kilometerslange tochten door onherbergzaam gebied, maanden van ontberingen. Liegen ze allemaal? Of is de mens tot meer in staat dan wij kunnen vermoeden?

MEER WETEN?

Lees *The long walk uit 1956* door Slawomir Rawicz
Kijk *The Way Back uit 2010* van Peter Weir (te zien op Netflix)